

Krimpen aan den IJssel 1940 - 1945

Een gewoon dorp in een buitengewone tijd

Voorwoord

Krista Kroon

Voorwoord

Met toestemming van gemeente Krimpen aan den IJssel en auteur mw. Krista Kroon publiceert de Historische Kring Krimpen aan den IJssel in het kader van '75 jaar bevrijding' in 10 delen het in 1999 uitgebrachte boek "Krimpen aan den IJssel 1940-1945; een gewoon dorp in een buitengewone tijd".

Hierdoor kunnen inwoners van Krimpen aan den IJssel kennis blijven nemen van de wijze waarop Krimpenaren 'de oorlog' meemaakten.

Het bestuur van Historische Kring Krimpen aan den IJssel
Mei 2020

Publicatie door de Historische Kring Krimpen aan den IJssel op haar website www.historischekringkrimpen.nl laat onverminderd van toepassing dat niets uit deze opgave mag worden vermenigvuldigd door middel van fotokopie, druk, film, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Krimpen aan den IJssel en de auteur.

Krimpen aan den IJssel 1940-1945

Een gewoon dorp in een buitengewone tijd

De tweede wereldoorlog is meer dan een halve eeuw voorbij. Toch leeft de herinnering aan deze periode in Nederland nog altijd sterk. Het is veelzeggend dat mensen vaak kortweg praten over 'de oorlog' wanneer het gaat over de gebeurtenissen van 1940 tot en met 1945.

Dat deze oorlog zo'n indruk heeft gemaakt, is niet zo vreemd. Het was in deze eeuw het enige conflict dat (ook) op Nederlandse bodem uitgevochten werd, waarna een langdurige bezetting door een vreemde mogendheid volgde.

Daar komt bij dat de bezettende macht niet zomaar een land was, maar een dictatuur met een huiveringwekkend karakter. In nazi-Duitsland en in de landen die het bezette werden de mensenrechten vertrapt. Vervolging van andersdenkenden was aan de orde van de

dag. Uit de bezette landen werden mannen met dwang weggevoerd om in Duitsland te werken.

De meeste verbijstering en afschuw wekt de systematische moord door de nazi's op meer dan zes miljoen Europese joden en zigeuners. Zij werden het slachtoffer van de rassenwaan die bepaalde dat het Duitse volk superieur was en dat joden de aartsvijand waren.

Middenin het 'beschaafde' Europa bleek het mogelijk om mensen wegens hun afkomst van hun landgenoten te scheiden en te vermoorden.

De herinnering aan de oorlog is in de loop der jaren veranderd. Zo lag in de eerste naoorlogse jaren de nadruk op het onrecht dat het hele Nederlandse volk was aangedaan. Men herdacht de gesneuvelde militairen en verzetshelden die voor de vrijheid hadden gestreden. Verder nam het herstel ofwel de

De intocht van Hitler in Sudetenland.

Foto pagina 6:

Voedseldropping boven de Weteringsingel in Krimpen aan den IJssel.

'wederopbouw' van de maatschappij de mensen in beslag.

Joodse overlevenden kregen in die eerste jaren nauwelijks gehoor voor hun verhalen. Iedereen had het tenslotte moeilijk gehad, zo redeneerden veel Nederlanders. De erkenning van het uitzonderlijke lot van de joodse Nederlanders is iets van de laatste decennia. In 1965 verscheen *Ondergang. De vervolging en verdelging van het Nederlandse jodendom 1940-1945* van Jacques Presser, een gedetailleerd verslag van de moord op de joden dat veel indruk maakte.

Tegenwoordig staat de jodenvervolging centraal in de herinnering aan de bezettingsperiode. Juist vanwege die vervolging vindt men het belangrijk om de tweede wereldoorlog en de bevrijding te herdenken. De moord op de Europese joden en zigeuners laat zien waartoe racisme in zijn uiterste consequenties leidt.

Ook de geschiedschrijving van de tweede wereldoorlog is inmiddels veranderd. Tot de jaren tachtig had deze vooral een moreel karakter. Centraal stonden de begrippen verzet en collaboratie. Loe de Jong, die in opdracht van de staat het gedetailleerde seriewerk *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* opstelde, beschreef vooral hoe sommige Nederlanders weerstand hadden geboden aan de nazi-bezetter en hoe anderen de overheerser hadden geholpen. De standvastigheid danwel lafheid van de Nederlanders werd zo vastgelegd. De meeste historici legden zich toe op de 'goede'

voorbeelden, dus verhalen over verzetshelden en -groepen.

De nadruk op goed en fout leverde echter blinde vlekken op. Zo was de meerderheid van de bevolking helemaal niet 'goed' of 'fout' geweest. Veruit de meeste mensen hadden zich aangepast aan de omstandigheden en probeerden zo gewoon mogelijk door te leven.

De historicus Hans Blom pleitte er in 1983 voor om op een andere manier naar de oorlog te kijken. In plaats van vooral op goed en fout te letten, zouden historici meer verklaringen moeten geven. Waarom waren bijvoorbeeld in Nederland relatief meer joden vermoord dan in omliggende landen? In hoeverre vormde de oorlog een breuk tussen de voor- en naoorlogse geschiedenis? En hoe kwam het eigenlijk dat zoveel Nederlanders met de bezetter samenwerkten? Sinds Bloms oproep is er meer oog gekomen voor dergelijke kwesties. De genuanceerde werkelijkheid van het dagelijks leven van de meerderheid van de bevolking krijgt in studies nu veel meer aandacht.

Dit boek over Krimpen aan den IJssel is bedoeld voor een breed publiek. De belangrijkste doelgroep zijn jongeren, maar het is ook bestemd voor iedereen die geïnteresseerd is in de tweede wereldoorlog en/of de geschiedenis van Krimpen aan den IJssel. Zeker ook voor degenen die de oorlog zelf hebben meegemaakt. Geprobeerd is een beeld te geven van de belevenissen en dilemma's van gewone dorpsbewoners in een

buitengewone periode. Om de gebeurtenissen in Krimpen aan den IJssel in perspectief te plaatsen komt daarbij ook geregeld het verloop van de bezetting buiten het dorp aan de orde.

Om dit boek te kunnen schrijven was de medewerking van vele Krimpenaren onmisbaar. Bij deze wil ik met name degenen die ik mocht interviewen hartelijk bedanken. Dankzij hun verhalen werd inzichtelijk hoe het leven van alledag er uitzag in deze periode. Naast de interviews was de belangrijkste bron voor het boek het gemeentearchief, te vinden in het Streekarchief Krimpenerwaard.

Dit boek is geen voer voor wetenschappers. Om de leesbaarheid te bevorderen zijn voetnoten en bronvermeldingen bijna niet gebruikt. Dat neemt niet weg dat vermelde feiten uiteraard gecontroleerd zijn en naar mijn beste weten kloppen. Feiten die uit een interview naar voren kwamen, kregen pas een plaats in het boek als zij door andere personen of documenten gestaafd werden.

Interpretaties blijven natuurlijk voor discussie vatbaar. Ook binnen een gemeente als Krimpen aan den IJssel heeft iedereen die de oorlog meemaakte een andere, persoonlijke herinnering aan deze periode. De een denkt vooral terug aan de vele huishoudelijke perikelen – tekort aan brandstof en textiel – de ander aan de dreiging van de Arbeits-einsatz. Gebeurtenissen die op de één een onuitwisbare indruk maakten, zijn aan anderen geheel voorbij gegaan. Zo meenden sommige geïnterviewden met stelligheid dat

er na de bevrijding in Krimpen geen zogenaamde 'moffenmeisjes' kaalgeschoren waren, terwijl anderen zeker wisten dat dat wel gebeurd was. 'Hèt' verhaal over de oorlog bestaat kortom niet. Wel een zo veelzijdig en eerlijk mogelijk verhaal.

Krista Kroon

Het oorlogsmonument in Krimpen aan den IJssel aan de IJsseldijk.